

LEHÇE VE MAKEDONCA'YA YÖNELİK KARŞILAŞTIRMALI BİR ÇALIŞMA -LEHÇE VE MAKEDONCA'DA ADLAR-

Seda Köycü

Özet

Hint-Avrupa dil ailesine dahil olan Slav dilleri akraba diller olup fonetik ve gramatik yapıları ve sözcük hazneleri bakımından benzerlikler göstermektedirler. Bir batı Slav dili olan Lehçe ile bir güney Slav dili olan Makedonca'nın gramatik yapıları arasındaki temel benzerlik ve farklılıkları sözcük türleri bazında irdeleyerek ortaya koymayı amaçladığımız bir dizi çalışmanın ilk ayağını oluşturan bu çalışmada ad konusu ele alınmıştır.

Anahtar kelimeler: Slav dilleri, Lehçe, Makedonca, gramer, sözcük türleri, benzerlikler, farklılıklar

A COMPARATIVE STUDY ABOUT POLISH AND MACEDONIAN LANGUAGES -NOUNS IN POLISH AND MACEDONIAN LANGUAGES-

Abstract

The Slavic languages which are included in the Indo-European language family are relative languages and they are similar in terms of the phonetic and grammatical structures and vocabulary. In this study which is the first step of a series of studies in which we aim to reveal the main similarities and differences between grammatical structures of Polish language -a west Slavic language- and Macedonian language -a southern Slavic language- by examining the word types, nouns are discussed and studied.

Key words: Slavic languages, Polish language, Macedonian language, grammar, word types, similarities, differences

Slav dillerinden olan Lehçe ve Makedonca'yı sözcük türleri bazında karşılaştırarak, iki dil arasındaki gramatik temel benzerlik ve farklılıkları ortaya koymak üzere yaptığımız araştırmanın ilk ürünü olan bu çalışmada ad konusu ele alınacaktır. Ancak, konuya ilişkin olarak yapılacak ilk çalışma olması bağlamında, bu çalışmada öncelikle Slav dillerine ve Lehçe ve Makedonca'nın Slav dilleri arasındaki yerine kısaca değinmek yerinde olacaktır.

Kaynaklarına göre, Ural-Altay Dilleri, Çin-Tibet Dilleri, Hint-Avrupa Dilleri, Sami-Hami Dilleri, Bantu ve Bantumsu Diller olarak sınıflandırılan* dünya dilleri arasında Slav dilleri Hint-Avrupa dil ailesine bağlı olup fonetik ve gramatik yapıları, sözcük hazneleri açısından benzerlikler gösterir ve Batı, Doğu ve Güney Slav dilleri olarak üç gruba ayrılır.

Bu grupta dırırıda Lehçe bir batı Slav diliyken, Makedonca bir güney Slav dilidir.

Lehçe ile Makedonca arasında yapılan bir karşılaştırma çalışmasında, iki dil arasında gözlenen ilk ve temel fark -kuşkusuz ki- alfabelerinde ortaya çıkmaktadır; Makedonca'nın 31 harften oluşan Kiril alfabesi kullanmasına karşılık, Lehçe 32 harften oluşan Latin alfabesi kullanır. (Leh ve Makedon alfabeleri çalışmanın sonunda sunulmuştur)

Yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi, söz konusu iki dil arasındaki gramatik karşılaştırma sözcük türleri bazında yapılmıştır. Dolayısıyla bu noktada, sözcük türlerinin her iki dildeki sınıflandırılışına değinmek yerinde olacaktır.

Lehçe'de ve Makedonca'da sözcükler ad, sıfat, adıl (zahir), belirteç (zarf), eylem, sayı, önek (önleç), ilgeç (edat), bağlaç ve ünlem olmak üzere on türe ayrılır.

Lehçe ve Makedonca'da Adlar

Canlı-cansız varlıkları, duygu ve düşünceleri, durumları ifade eden sözcükler olan adlar her iki dilde de özel adlar, cins adlar, canlı adları, cansız adları, nesne adları, kişi adları, hayvan ve bitki adları, kavram adları, etkinlik adları, nitelik adları biçiminde niteliksel olarak sınıflandırılırken, gramatik cins ve tekil-çoğul durumda oluş yönünden gramatik olarak sınıflandırılmaktadır. Adların her iki dildeki gramatik sınıflandırılışını aşağıda örneklerle irdeleyelim.

1. Gramatik cinslerine göre

Her iki dilde de adların üç gramatik cinsi vardır.

- a. Eril cins
- b. Dişil cins
- c. Nötr cins

* Türkçe El Kitabı, Prof.Dr. Tuncer Gülensoy, Akçağ Yayınlar, I. Baskı, Ankara, 2000, s.11

a. Eril Adlar

Her iki dilde de sessiz harfle biterler.

Örn:

nauczyciel (erk. öğretmen), klucz (anahtar), stół (masa), Gdańsk, Marcin
учител (erk. öğretmen), ключ (anahtar), стол (sandalye), Охрид, Александар

b. Dişil Adlar

Her iki dilde de “a” harfi ile biterler.

Örn:

kobieta (kadın), matka (anne), książka (kitap), Warszawa (Varşova), Dorota,
Жена (kadın), мајка (anne), книга (kitap), Струмица, Ружа

c. Nört Adlar

Lehçe’de “o”, “e” ya da “ę” harfi ile biterler.

Örn:

miasto (kent), ucho (kulak), oko (göz), lato (yaz), dziecko (çocuk), drzewo (ağaç),
mieszkanie (ev, daire), czytanie (okuma), morze (deniz),
imię (ad), ramię (kol), zwierzę (hayvan)

Makedonca’da “o” ya da “e” harfi ile biterler. Sayıca azdırlar.

Örn:

село (köy), уво (kulak), око (göz), лето (yaz), дрво (ağaç), име (ad), море (deniz),
дете (çocuk), шише (şişe)

Makedonca’da bazı adlar hem eril hem dişil formda kullanılabilir. Bu tür adlar sayıca çok azdır ve her iki formda halkın konuşma dilinde kullanılmaktadır.

Örn:

пепел - пепелта (kül)
сок - сокта (meyve suyu)
памет - паметта (akıl)
кал - калта (çamur)

Ancak, adların gramatik cins ayırımında her iki dilde de kural dışı durumlar gözlenir.

Kural Dışı Eril Adlar:

Lehçe’de “a” ile biterler.

Örn:

tata (baba), kierowca (şoför), kolega (erk. arkadaş), poeta (erk. şair), mężczyzna (adam, erkek), architekt (mimar), sprzedawca (satıcı), służa (servis, hizmet)

Makedonca’da ise “a”, “o” veya “e” ile biterler.

Örn:

судија (hakem, hakim), служба (hizmetçi, uşak), кондурација (kunduracı), татко (baba), дедо (dede), вујко (dayı), Трајче

Kural Dışı Dişil Adlar:

Her iki dilde de sessiz harfle biterler.

Örn:

noc (gece), radość (sevinç), młodość (gençlik), powieść (roman), miłość (aşk), mysz (fare), wieś (köy), gałąź (dal), jesień (sonbahar), pamięć (bellek, anı)

ноќ (gece), радост (sevinç), младост (gençlik), вест (haber), власт (iktidar), љубов (aşk), пролет (ilkbahar), неправедност (haksızlık, adaletsizlik)

NOT: Yukarıdaki dört örnekte görüldüğü üzere, Lehçe **ś** harfleriyle biten adları da kural dışı dişil adlar olarak sınıflandırır, ancak, örneğin liść (yaprak), gość (konuk), teść (kayınpeder) adlarının gramatik cinsi, **ś** harfleriyle bitmelerine, dolayısıyla kural dışı dişil bir ad görünümü sergilemelerine rağmen, erildir. Bu durum, kural dışı durumda da bir kural dışılık gündeme getirir ki, bu, Lehçe’yi yabancı dil olarak öğrenen kişi için karmaşık ve zorlayıcı bir unsurdur.

Kural Dışı Nötr Adlar:

Lehçe’de sonu “um / ium” ile biten ve Lehçe’ye Latince’den geçmiş olan adlardır.

Örn:

centrum (merkez), muzeum (müze), akwarium (akvaryum), stypendium (burs)

Makedonca’da nötr cins adlarda kural dışı ad yoktur.

2. Tekil-çoğul durumda oluşlarına göre

Her iki dilde de adlar tekil adlar ve çoğul adlar olarak iki grupta sınıflandırılırlar. Bu noktada, adların çoğul duruma geçiş biçimlerinden de söz etmek gerekir.

Her iki dilde de adların çoğul duruma geçişlerinde üç farklı biçim gözlenir:

1. Tekil formunun sonuna bir harf ya da takı alması yoluyla

Örn:

Lehçe

noc - **noce** (gece-**ler**)

nauczyciel - **nauczyciele** (erk. öğretmen-**ler**)

klucz - **klucze** (anahtar-**lar**)

chłop - **chłopi** (köylü-**ler**)

pan - **panowie** (bey-**ler**)

profesor - **profesorowie** (profesör-**ler**)

powieść - **powieści** (roman-**lar**)

kolor - **kolory** (renk-**ler**)

Makedonca

ноќ - **ноќи** (gece-**ler**)

учител - **учители** (erk. öğretmen-**ler**)

клуч - **клучеви** (anahtar-**lar**)

чај - **чајеви** (çay-**lar**)

стол - **столови** (sandalye-**ler**)

роб - **робови** (esir-**ler**)

рак - **раци** (yengeç-**ler**)

знак - **знаци** (işaret-**ler**)

2. Tekil formunun son harfinin değişime uğraması yoluyla

Örn:

Lehçe

miasto - **miasta** (kent-**ler**)

herbata - **herbaty** (çay-**lar**)

kobieta - **kobiety** (kadın-**lar**)

matka - **matki** (anne-**ler**)

Makedonca

село - **села** (köy-**ler**)

лето - **лета** (yaz-**lar**)

жена - **жени** (kadın-**lar**)

мајка - **мајки** (anne-**ler**)

3. Tekil formunun ya tümüyle ya da büyük oranda değişime uğraması yoluyla

Örn:

Lehçe

człowiek - **ludzie** (insan-**lar**)

imię - **imiona** (isim-**ler**)

oko - **oczy** (göz-**ler**)

ucho - **uszy** (kulak-**lar**)

dziecko - **dzieci** (çocuk-**lar**)

Makedonca

човек - **лугие** (insan-**lar**)

име - **имиња** (isimler)

око - **очи** (göz-**ler**)

уво - **уши** (kulak-**lar**)

дете - **деца** (çocuk-**lar**)

Ad Durumları ve Adın Çekimlenişi

Lehçe ve Makedonca'nın gramatik yapıları arasındaki belki de en belirgin ve en önemli fark, ad durumları ve adın çekimlenişi konusunda ortaya çıkmaktadır. Zira Lehçe'de adın yedi durumu vardır ve ad iki sözcük türü (eylem ve önek) tarafından çekimlenir. Oysa Makedonca'da adın sadece iki durumu vardır: yalın durum ve takı almış olduğu durum. Ancak, adın aldığı takı çekim takısı değil, adın belirliliğini gösteren takıdır. Dolayısıyla, Makedonca'da ad durumlarından ve herhangi bir sözcük türünün adı çekimlemesinden söz etmek mümkün değildir.

Yukarıda sözünü ettiğimiz üzere, Lehçe'deki ad durumları şöyledir:

1. Mianownik (yalın durum)
2. Dopełniacz (yönelme / tamlayan durumu)
3. Celownik (yönelme durumu)
4. Biernik (belirtme durumu)
5. Narzędnik (araç durumu)
6. Miejscownik (bulunma durumu)
7. Wołacz (seslenme, hitap durumu)

Lehçe'de adlar son bölümlerinin değişime uğraması ya da sonlarına bazı takılar almak suretiyle yukarıdaki ad durum formlarına girerler. Söz konusu değişimler ve takılar adların gramatik cinslerine ve tekil-çoğul durumda oluşlarına göre farklılık gösterir. Lehçe'de adların tekil ve çoğul durumda aldıkları ad durum takıları aşağıdaki tablolarda sunulmuştur.

Tekil durumda

Ad Durumları	Eril	Dişil	Nötr
1. Mianownik	--	--	--
2. Dopełniacz	a (ca/ńca/ścia/ka) u/i/y	i/y	a (ęcia/ięcia/ienia)
3. Celownik	u/owi (iowi)/ e (ie/ce)/y	i/ie/ce/y	u (eniu/ęciu)
4. Biernik	- Kişi olmayan adlar 1. durumla aynıdır. - Kişi adları 2. durumla aynıdır	ę - Kural dışı adlar 1. durumla aynıdır.	1. durumla aynıdır.
5. Narzędnik	em (iem) kural dışı adlar ą	ą (ią)	m/em (iem/eniem/ciem)
6. Miejscownik	e (ie)/u (iu)/y	e (ie)/i/y	e (ie)/u (eniu/ciu)
7. Wołacz	e (cze)/u/o	o/u/i/y	1. durumla aynıdır.

Çoğul durumda

Ad Durumları	Eril	Dişil	Nötr
1. Mianownik	--	--	--
2. Dopełniacz	ów/ci/ęcy/i/y	takı yok/y/i (ii)	takı yok/ów/i/y/on/ağ
3. Celownik	om (iom)	om (iom)	om (tom/ętom/onom)
4. Biernik	- Kişi olmayan adlar 1. durumla aynıdır. - Kişi adları 2. durumla aynıdır	1. durumla aynıdır.	1. durumla aynıdır.
5. Narzędnik	ami (iami/mi)	ami (iami/mi)	ami (tami/mi)
6. Miejsownik	ach	ach	ach (onach)/ech
7. Wołacz	1. durumla aynıdır.	1. durumla aynıdır.	1. durumla aynıdır.

Lehçe’de adların durum takılarındaki bu çeşitlilik, adların çekimlenişi konusunda karmaşık bir durum ortaya koymakta ve Lehçe’yi yabancı dil olarak öğrenen kişi için güçlükler yaratmaktadır.

Ancak, yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi, Makendonca’da adların, yalın durumları ve takı almış oldukları tek bir durumları vardır ve bu takı adın çekim takısı değil, adın belirliliğini gösteren takıdır. Söz konusu takı adların gramatik cinslerine ve tekil-çoğul oluşlarına göre belirlenir.

Eril adlar:

tekil durumda > **ot** / çoğul durumda > **te**

молив (kalem) - моливот

моливи (kalemler) - моливите

град (kent) - градот

градови (kentler) - градовите

Dişil adlar:

tekil durumda > **ta** / çoğul durumda > **te**

Жена (kadın) - Жената

Жени (kadınlar) - Жените

книга (kitap) - книгата

книги (kitaplar) - книгите

Nötr adlar:

tekil durumda > **to** / çoğul durumda > **ta**

село (köy) - селото

села (köyler) - селата

лето (yaz) - летото

лета (yazlar) - летата

Makedonca'da adın takı almış durumunun o adın belirliliğini vurguladığından yukarıda söz etmiştik. Örneğin, молив (kalem) adının takı almış formu (моливот) belirli, sözü edilen kalemi işaret eder.

Örn:

Дај ми молив. (Bana kalem ver.)

Дај ми моливи. (Bana kalemler ver.)

Дај ми го моливот. (Bana kalemi ver.)

Дај ми ги моливите. (Bana kalemleri ver.)

Дај ми книга. (Bana kitap ver.)

Дај ми книги. (Bana kitaplar ver.)

Дај ми ја книгата. (Bana kitabı ver.)

Дај ми ги книгите. (Bana kitapları ver.)

Дај ми шише. (Bana şişe ver.)

Дај ми шишинја. (Bana şişeler ver.)

Дај ми го шишето. (Bana şişeyi ver.)

Дај ми ги шишинјата. (Bana şişeleri ver.)

Örneklere de görüldüğü üzere, adın belirlilik takısı almış formunun yanında, söz konusu addan (bazen cümledeki eylemden) önce bir adıl yer alır. Bu adıl tekil eril cins adlarda **ro**, tekil dişil cins adlarda **ja**, tekil nötr cins adlarda **ro** ve çoğul durumda tüm cinslerde **ri** olur. Bu adılar yukarıdaki örneklerde altı çizilerek vurgulanmıştır.

Dolayısıyla, Makedonca'da adın hangi ad durum anlamı vereceği, tümüyle, birlikte kullanıldığı öneğin veya eylemin verdiği anlamla ortaya çıkmaktadır. Bu bağlamda, Makedonca'da öneklere ve eylemlere büyük bir görev düşmektedir. Bu noktada, çalışmamızda öneklerin ve eylemlerin adı çekimlemesi/çekimlememesi konusunu da irdelemek gerekir.

Lehçe ve Makedonca'da Önek ve Eylemin Adı Çekimlemesi/Çekimlememesi

Önek (önleç) her iki dilde de, tümce içinde başka bir sözcükle, genellikle adla anlamsal bütünlük oluşturan sözcük türü olup basit ve bileşik önekler olmak üzere iki gruba ayrılır. Aşağıda, her iki dildeki belli başlı önekler sunulmuştur.

Lehçe'de

Basit önekler:

z, u, w, o, do, od, ku, na, po, za, dla, bez, nad, pod, jak, jako, mimo, poza, śród,koło,dzięki, przy, przed, przez, prócz, blisko, między, przeciw (przeciwno), według, wobec, wokół, wskutek, zamiast

Bileşik önekler:

zza, znad, spod, obok, około, spoza, wbrew, ponad, sprzed, sponad, podług, oprócz, wokoło, podczas, pomimo, poniżej, powyżej, poprzez, pośród, spośród, pośredku, dokoła (dookoła), naokoło (naokół), naprzeciw (naprzeciwko), pomiędzy, pomiędzy, naprzekór, naskutek, nieopodal, wporównaniu z, z wyjątkiem, zgodnie z

Makedonca'da

Basit önekler:

за, на, од, до, со, по, низ, над, под, зад, пред, во, без, кон, меѓу, кај, крај, како, при, сосе, место, каде

Bileşik önekler:

околу, заради, откај, докај, накај, наспроти, насред, наместо, насред, покрај, поради, потем, преку, според, спроти, спрема, отаде, оданде, одавде

Yukarıda da sözünü ettiğimiz gibi, Lehçe’de iki sözcük türü (önek ve eylem) ilişkili olduğu, yöneldiği adı belirli bir ad durumunda çekime sokar. Ancak, Makedonca’da -ad durumları olmadığı için- önekin ve eylemin adı çekime sokması söz konusu değildir. Bu durumu aşağıdaki cümlelerle örnekleyelim.

Купив книга / книгата. (Kitap / (Söz konusu) kitabı satın aldım.)

Прочитав вокнига / книгата. (Kitapta / (Söz konusu) kitapta okudum.)

İlk cümlede görüldüğü üzere, kişi ve zamana göre çekimlenmiş durumdaki купување (satın almak) eylemi sonrasında книга / книгата (kitap / kitabı) adı kullanılmış ve “kitap / kitabı satın almak” anlamı sağlanmıştır.

İkinci cümlede, “-de, -da” anlamı veren **во** önekinin ardından книга / книгата (kitap / kitabı) adı kullanılarak “kitapta / (Söz konusu) kitapta” anlamı sağlanmıştır.

Bu cümlelerin Lehçe’si şöyledir:

Купилем ксиязке. (Kitap / kitabı satın aldım.)

Прочытаłem **w** ксиязце. (Kitapta okudum.)

İlk cümlede, “kitap / kitabı satın almak” anlamı, kişi ve zamana göre çekimlenmiş durumdaki купиć (satın almak) eyleminin, yöneldiği ксиязка (kitap) adını 4. ad durumunda (ксиязке) çekimlemesi suretiyle verilmiştir.

İkinci cümlede görüldüğü üzere, “-de, -da” anlamı veren **w** önekinin ardından ксиязка (kitap) adının yazılması, “kitapta” anlamının verilebilmesi için kesinlikle yeterli değildir. Bu anlamın verilebilmesi, **w** önekinin ксиязка (kitap) adını 6. ad durumunda (ксиязце) çekimlemesiyle mümkündür ancak.

Aşağıdaki birkaç örnek üzerinde konuyu irdelemeye devam edelim.

Слушам музика. (Müzik dinliyorum.)

Kişi ve zamana göre çekimlenmiş durumdaki слушење (dinlemek) eylemi sonrasında музика (müzik) adı kullanılarak, “müzik dinlemek” anlamı sağlanmıştır.

Cümlelerin Lehçe’si ise şöyledir:

Слухам музика. (Müzik dinliyorum.)

Lehçe’de слушаć (dinlemek) eylemi adı 2. ad durumunda çekimlediğinden, bu cümlede музика (müzik) adının eylemin etkisiyle 2. ad durumuna (музика) geçtiğini gözlemleriz.

Отидов **за** Анкара **со** автобус. (Otobüsle Ankara'ya gittim.)

Pojechałem **do** Ankary autobuse**m**. (OtobüsleAnkara'ya gittim.)

Örneklere görüldüğü üzere, Makedonca'da Анкара (Ankara) adının önüne **за** yönelme öneki yazılarak "Ankara'ya" anlamı, автобус (otobüs) adının önüne "ile/birlikte/vasıtasıyla" anlamı veren **со** öneki yazılarak "otobüsle" anlamı verilmiş olur.

Oysa aynı cümlenin Lehçe'sinde, **do** yönelme önekinin Ankara adını 2. ad durumunda (Ankary) çekimlediği, gitmek eylemini gerçekleştirmede araç konumundaki autobus (otobüs) adının ise 5. ad durumuna (autobuse**m**) doğrudan geçerek "otobüsle" anlamı kazandığı gözlenir. Bu noktada şu ayrıntıyı da belirtmek gerekir ki, Lehçe'de, cümledeki bir ad şayet cümlenin eylemini gerçekleştirmede araç konumundaki bir nesnenin adı ise, bir başka deyişle, bu ad eylem aracıysa, söz konusu addan önce "ile/birlikte" anlamı veren **z** öneki kesinlikle kullanılmaz; bu ad 5. ad durumuna doğrudan geçerek "ile/vasıtasıyla" anlamı kazanır. Bu durumu aşağıdaki birkaç örnek üzerinde de gözlemlemek mümkündür.

Jadę taksówk**ą**. [taksówka (taksi) adı 5. ad durumundadır.]

(Taksiyle gidiyorum.)

Myję się mydl**em**. [mydło (sabun) adı 5. ad durumundadır.]

(Sabunla yıkanıyorum.)

Piszę długopis**em**. [długopis (tükenmez kalem) adı 5. ad durumundadır.]

(Tükenmez kalemle yazıyorum.)

Танцува **со** девојката. (Kızla dans ediyor.)

Makedonca'da "ile/birlikte/vasıtasıyla" anlamı veren **со** öneki, belirlilik takısı (та) almış девојка (kız) adının önüne yazılmış ve "kızla" anlamı sağlanmıştır.

Aynı cümlenin Lehçe'si şöyledir:

Tańczy z dziewczyn**ą**. (Kızla dans ediyor.)

Görüldüğü üzere, Lehçe'de "kızla" anlamı, "ile/birlikte" anlamı veren **z** önekinin dziewczyna (kız) adını 5. ad durumunda (dziewczyn**ą**) çekimlemesi yoluyla sağlanmıştır.

Излегов одфакултет. (Fakülte**den** çıktım.)

“-den,-dan” anlamı veren **од** önekinin факултет (fakülte) adının önünde kullanılmasıyla “fakülte**den**” anlamı verilmiş olur.

Wyszedłem z fakultetu. (Fakülte**den** çıktım.)

Lehçe’de, **z** öneki “-den,-dan” anlamı verebilmek için adı 2. ad durumunda çekimler. Bu örnekte de, fakultet (fakülte) adının önünde kullanılan **z** öneki bu adı 2. ad durumunda (fakultet**u**) çekimleyerek “fakülte**den**” anlamını sağlamış olur.

Bu noktada şu önemli bir ayrıntıyı belirtmek gerekir ki, Lehçe’de **z**, **w**, **o**, **na**, **po**, **zanad**, **pod**, **ponad**, **przed**, **miğdzy** öneklerinin adı iki farklı ad durumunda çekimleme özellikleri vardır.

z öneki, yukarıda verdiğimiz Таńczy **z** dziewczyną. (Kız**la** dans ediyor.) örneğinde “ile/birlikte” anlamı için adı 5. ad durumunda çekime sokmuşken, Wyszedłem z fakultetu. (Fakülte**den** çıktım.) örneğinde “-den,-dan” anlamı için adı 2. ad durumunda çekimlemiştir.

Bu konuda bir başka örneği **po** önekinden verelim. **Po** öneki adı 6. ad durumunda çekimlense “sonra, sonrasında” anlamı, 4. ad durumunda çekimlense “için, üzere” anlamı verir.

Po kolacji oglądam telewizję. [“kolacja” (akşam yemeği) adı 6. ad durumundadır.]

(Akşam yemeğinden **sonra** televizyon izliyorum.)

Idę do sklepu **po** chleb. [“chleb” (ekmek) adı 4. ad durumundadır.]

(Ekmek (almak) **için** bakkala gidiyorum.)

Ad Tamlaması

Bilindiği üzere, tamlayan (ad) ve tamlanan (ad) olmak üzere iki unsura sahip olan ad tamlaması yapısı, tamlayan ada iyelik anlamı verilmek suretiyle kurulur. Bu yapı, Makedonca’da, iyelik anlamı verilmek istenen adın önünde **на** öneki kullanımıyla oluşturulur. Lehçe’de ise bu yapı, iyelik anlamı verilmek istenen adın 2. ad durumuna getirilmesiyle oluşturulur.

Her iki dildeki ad tamlaması yapısını aşağıdaki örnekler üzerinde inceleyelim.

страница **на** книга (kitab**ın** sayfası)

страница **на** книгата [(söz konusu) kitab**ın** sayfası]

Bu ad tamlamasının, tamlayan (ad) unsurunu oluşturan книга / книгата adının önünde **на** öneki kullanılmak suretiyle “kitab**ın**” anlamı verilerek kurulduğunu gözlemliyoruz.

strona książki (kitabın sayfası)

Lehçe'sinde ise, tamlayan (ad) unsurunu oluşturan książka (kitap) adı 2. ad durumuna (książki) geçerek "kitabın" anlamı kazanır.

очи на девојка (kızın gözleri)

очи на девојката [(söz konusu) kızın gözleri]

Tamlayan (ad) unsurunu oluşturan девојка / девојката adının önünde **на** öneki kullanılarak "kızın" anlamı verilmiştir.

oczy dziewczyny (kızın gözleri)

Tamlayan (ad) unsurunu oluşturan dziewczyna (kız) adı 2. ad durumuna (dziewczyny) geçerek "kızın" anlamı kazanmıştır.

мачка на сестра (kız kardeşin kedisi)

Tamlayan (ad) unsurunu oluşturan сестра (kız kardeş) adının önünde kullanılan **на** öneki, bu ada "kız kardeşin" anlamı yüklemiştir.

kot siostry (kız kardeşin kedisi)

Tamlayan (ad) unsurunu oluşturan siostra (kız kardeş) adının 2. ad durumuna (siostry) geçmesiyle "kız kardeşin" anlamı sağlanmıştır.

SONUÇ

Lehçe ve Makedonca'nın gramatik yapıları arasında sözcük türleri bazında yaptığımız karşılaştırma çalışmasının ilk ürünü olan, ad konusunu ele aldığımız bu çalışmada gözler önüne sermeye çalıştığımız gibi, iki dil arasında ad konusundaki temel benzerlik adların üç gramatik cinse ayrılması ve gramatik cins ayrımında kural dışı durumların varlığıdır. Adların çoğul duruma geçişleri söz konusu olduğunda, her iki dilde de üç farklı biçimin gözlenmesi karşımıza çıkan bir diğer benzerliktir.

Ad konusunda iki dil arasındaki temel fark ise, Lehçe'de adın yedi durumu varken, Makedonca'da ad durumlarından söz edilememesi ve bu bağlamda, Lehçe'de öneklerin ve eylemlerin adları çekimlemesi söz konusu iken, Makedonca'da böyle bir durumun var olmayışıdır.

İki dil arasında ad tamlaması yapısında da belirgin bir fark gözlenir. Makedonca'da, tamlayan konumundaki adın önünde **на** öneki kullanımıyla kurulan ad tamlaması yapısı, Lehçe'de, tamlayan konumundaki adın 2. ad durumuna getirilmesi suretiyle oluşturulur.

Makedon ve Leh Alfabeti

Makedon Alfabeti

Harf (büyük ve küçük formuyla)	Verdiği Ses
А, а	a
Б, б	b
Ц, ц	c
Ч, ч	ç
Д, д	d
Е, е	e
Ф, ф	f
Г, г	g
Ѓ, ѓ	gy
Х, х	h
И, и	i
Ж, ж	j
К, к	k
Ќ, ќ	ince k
Л, л	l
Љ, љ	ly
М, м	m
Н, н	n
Њ, њ	ny
О, о	o
П, п	p
Р, р	r
С, с	s
Ш, ш	ş
Т, т	t
У, у	u
В, в	v
Ј, ј	y
З, з	z
Ѕ, ѕ	dz
Џ, џ	ts

Leh Alfabeti

Harf (büyük ve küçük formuyla)	Verdiği Ses
A, a	a
Ą, ą	oun (genizden)
B, b	b
C, c	ts
Ć, ć	ç (ince)
D, d	d
E, e	e
Ę, ę	ein (genizden)
F, f	f
G, g	g
H, h	h
I, i	i
J, j	y
K, k	k
L, l	l
Ł, ł	v (yuvarlak)
M, m	m
N, n	n
Ń, ń	n (ince)
O, o	o
Ó, ó	u
P, p	p
R, r	r
S, s	s
Ś, ś	ş (ince)
T, t	t
U, u	u
W, w	v
Y, y	ı
Z, z	z
Ż, ż	j (ince)
Ź, ź	j (kalm)

Lehçe’de ayrıca, iki harfin birleşmesiyle oluşmuş, tek ses veren harfler vardır.

ch – h

cz – kalın ç (çay sözcüğündeki ç sesi)

sz – kalın ş (şeker sözcüğündeki ş sesi)

rz – kalın j (jandarma sözcüğündeki j sesi)

dz – dz

dż – ince c (cisim sözcüğündeki ci sesi)

dż – kalın c (cam sözcüğündeki c sesi)

Каянакça

ГРАМАТИКА НА МАКЕДОНСКИОТ ЛИТЕРАТУРЕ И ЈАЗИК, КРУМЕКЕПЕСКИ,
ПРОСВЕТНОДЕЛО, СКОПЈЕ, 1992

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗАСТРАНЦИ, КИРИЛКОНЕСКИ, СКОПЈЕ, 1977

МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК ЗАСТРАНЦИ, Д-ПРУЖАПАНОСКА - АЛЕКСАНДАР
ЏУКЕСКИ, СКОПЈЕ, 1977

ГРАМАТИКА НА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК, ДЕЛ I И ДЕЛ II, “ПРОСВЕТНОДЕЛО”,
БЛАЖЕКОНЕСКИ, СКОПЈЕ, 1952, 1954

РЕЧНИКНА МАКЕДОНСКИОТ ЈАЗИК I, II, III ТОМ. 1961, 1965, 1966

Grammar Of The Macedonian Literary Language, Horace G. Lunt, Skopje, 1952

Gramatyka Języka Polskiego, Piotr Bał, Wiedza Powszechna, Warszawa, 1984

Ćwiczenia z Gramatyki Funkcjonalnej Języka Polskiego dla Cudzoziemców, Część II-
Imiona, Józef Pyzik, Drukarnia Uniwersytetu Jagiellońskiego, Kraków, 1986

Jak odpowiadać z gramatyki i stylistyki – Język Polski od gimnazjum do matury - Część 1,
Agnieszka Nożyńska-Demianiuk, Wydawnictwo FILAR, Warszawa, 2004

Lehçe Dil Bilgisi, Doç.Dr. Seda Köycü, Tiydem Yayıncılık, Ankara, 2012